EFESA · 2. GADSIMTS · NO GRIEĶU

Artemidora sapņu grāmata

I · Ķermenis, mīlestība un veiksme

Ko vēsta tavs sapnis — mīlestību, bagātību vai nākotni

ARTEMIDORS NO DALDIS · I GRĀMATA

GUDRĪBAS GRĀMATAS · SAPŅI UN ZĪMES · NR. 105

Artemidora sapņu grāmata

I. Ķermenis, mīlestība un veiksme

Senākā pilnīgi saglabājusies sapņu grāmata — ko sapnis sola bagātam un nabagam, mīlētājam, ceļiniekam un valdniekam. Trīs daļu pirmā: Artemidora I grāmata, 85 nodaļas. Pilns tulkojums no grieķu valodas pēc 1603. gada Parīzes izdevuma, ar vērēm, priekšvārdu un komentāriem

BlusaBooks · MMXXVI

© 2026 BlusaBooks (SIA "Blusa Entertainment"). Tulkojums, vēres, priekšvārds un komentāri.

Avots: Artemidors no Daldis, «Sapņu skaidrošana» (Oneirocritica, 2. gs.), pēc N. Rigo (N. Rigault) izdevuma «Artemidori Daldiani et Achmetis Sereimi f. Oneirocritica», Parīze, 1603 (Djūka universitātes eksemplārs, archive.org); grieķu teksts ar J. Kornārija latīņu tulkojumu; teksts — publiskais domēns. Tulkots no grieķu valodas; iespiestā izdevuma attēli grāmatā nav ievietoti. Daži sapņi par aizliegtiem dzimumsakariem mūsu izdevumā izlaisti; izlaistās vietas tekstā atzīmētas. Grāmata ir vēsturisks avots: veselības vai citi apgalvojumi atspoguļo antīkās pasaules priekšstatus, nevis medicīnisku vai cita veida padomu.

BLUSABOOKS · MMXXVI

SATURS

Priekšvārds 7

Pirmā grāmata 9

Ievads 9
1. Par tukša sapņa un pravietiska sapņa atšķirību 10
2. Par tiešajiem un alegoriskajiem sapņiem 11
3. Par sapņu veidiem 15
4. Par sešiem elementiem 16
5. Par vispārīgo veidu 16
6. Par īpašo veidu 17
7. Par rūpju sapņiem un dievu sūtītajiem sapņiem 18
8. Par laikiem un par to, kā jāspriež 19
9. Par paražām 19
10. Kas sapņu skaidrotājam jānoskaidro 20
11. Grāmatās rakstītā pieteikums 20
12. Kā jāķeras pie skaidrošanas 21
13. Kādam jābūt sapņu skaidrotājam 21
14. Par dzimšanu 22
15. Par grūtniecību 23
16. Par bērniem 23
17. Par autiņos ietītiem bērniem un pienu 24
18. Par galvu 25
19. Par matiem 25
20. Par nekoptiem matiem 26
21. Par cūkas sariem 26
22. Par to, ka matu vietā ir vilna 26
23. Par to, ka sapnī skuj galvu 27
24. Par pieri 28
25. Par ausīm 28
26. Par skudrām 28
27. Par uzacīm 29
28. Par acīm 29
29. Par degunu 31
30. Par vaigiem 31
31. Par žokļiem 32
32. Par bārdu 32
33. Par zobiem 32
34. Par mēli 34

35. Par asiņu, žults, gļotu vai barības vemšanu 35
36. Par kaklu 36
37. Par galvas nociršanu 36
38. Par atpakaļ pagrieztu galvu 37
39. Par to, ka sapnī ir zvēra galva 38
40. Par to, ka galva ir rokās 38
41. Par to, ka ir ragi 38
42. Par pleciem 39
43. Par krūšu kurvi un krūtīm 39
44. Par rokām 39
45. Par sāniem un to, kas ap nabu 41
46. Par iekšām 41
47. Par dzimumlocekli 42
48. Par cirkšņiem un augšstilbiem 43
49. Par ceļgaliem 43
50. Par pēdām, apakšstilbiem un potītēm 43
51. Par muguru 44
52. Par pārvērtībām 44
53. Par mākslu, darbu un nodarbību apgūšanu 46
54. Par kalēja darbu 47
55. Par burtiem 47
56. Par efebiju 48
57. Par vingrinājumu veidiem 49
58. Par sacensībām 49
59. Par pieccīņu 51
60. Par skriešanu 52
61. Par uzņemšanu sacensībās 52
62. Par cīņu 52
63. Par dūru cīņu 53
64. Par pankrationu 53
65. Par bruņu skrējienu 54
66. Par pirti un visādu peldēšanos 54
67. Par ēdienu un dzērienu 55
68. Par dzērienu 56
69. Par dārzeņiem 57
70. Par pākšaugiem 58
71. Par maizi 59
72. Par gaļu 59
73. Par sālījumiem un sālītu gaļu 60
74. Par plāceņiem 60
75. Par augļiem 61
76. Par mājas traukiem un rīkiem 62
77. Par smaržīgajām eļļām 63
78. Par deju, pirrihu un dziesmām 63
79. Par visādiem vainagiem 64
80. Par dzimumsakariem un mīlas priekiem 66

PRIEKŠVĀRDS

Kāds sapņo, ka viņu ķēris zibens. Nabagam tas sola bagātību, vergam — brīvību, tam, kas gatavojas kuģot, — labvēlīgu ceļavēju, bet gladiatoram — laulību. Viens sapnis, četri dažādi likteņi, un tieši šajā atšķirībā slēpjas visa Artemidora māksla. Artemidors no Daldis[1] dzīvoja 2. gadsimtā. Viņš saka, ka nopircis visas sapņu grāmatas, kādas vien varējis atrast, un daudzus gadus klausījies tirgus laukuma zīlniekos — Hellādas pilsētās un svētku sanākšanās, Āzijā, Itālijā un lielajās salās —, krādams senus sapņus un to piepildījumus. Tā radās «Sapņu skaidrošana» piecās grāmatās — senākā pilnībā saglabājusies sapņu grāmata pasaulē.

Visu darbu sniedzam trijās grāmatās. Šī ir pirmā no trim: Artemidora veltījums draugam Kassijam Maksimam un viņa I grāmata, 85 nodaļas.

Ko šeit atradīsi. Vispirms — metodi. Artemidors šķir «tukšo sapni», kas tikai atspoguļo badu, bailes vai iekāri, no «pravietiskā sapņa», kas vēsta nākotni: bagātību, laulību, ceļojumu, uzvaru vai nāvi. Pravietiskie sapņi ir vai nu tiešie, kas piepildās tieši tā, kā redzēti, vai alegoriskie, kas runā līdzībās. Tad seko viss cilvēks no galvas līdz pēdām. Galva ir vecāki, zobi — visa saime un manta, kājas — kalpi. Asiņu vemšana nabagam sola naudas pārpilnību, jo «nauda ir kā asinis». Tālāk amati un burti, sports un pirts, ēdieni un vīns, vainagi un mīlas sapņi. Olīvkoka vainags sola laulību un bērnus, zelta vainags bagātajam — panākumus, bet vergam — mokas. Skaista, dārgi tērpta svešiniece, kas atdodas pati, vēsta, ka «piepildīsies kas nebūt mazs».

Kā lasīt. Artemidoram nav vienas atbildes visiem. Sapnis ir labs vai slikts atkarībā no tā, kas to redz: vergs vai brīvais, bagātnieks vai nabags, vīrietis vai

1 Neliela pilsēta Līdijā, Mazāzijas rietumos, Artemidora mātes dzimtene; pats viņš dzīvoja Efesā.

šķiet, ka viņš ir kopā ar savu mīluli, un tas, kurš baidās, redz to, no kā baidās; un atkal izsalkušais ēd un izslāpušais dzer; un tas, kas pārēdies, vemj vai smok, jo rodas aizsprostojums, ja barība grūti izgarojas. Tātad var redzēt, ka šie sapņi, kad kaislības jau ir klātesošas, nevis vēsta nākotni, bet atgādina par to, kas ir. Un, tā kā tas ir tā, tu varētu redzēt, ka daži no tiem pieder tikai ķermenim, daži — tikai dvēselei. Piemēram, ka mīlētājam šķiet, ka viņš ir kopā ar savu mīluli, vai ka slimais tiek ārstēts un satiekas ar ārstiem, — tas kopīgs ķermenim un dvēselei. Bet vemšana un gulēšana, un atkal dzeršana un ēšana jāuzskata par tikai ķermenim piederīgām lietām, tāpat kā prieks un bēdas ir piederīgas tikai dvēselei. No tā ir skaidrs, ka no ķermeniskajiem sapņiem vieni rodas trūkuma dēļ, citi — pārpilnības dēļ, bet no dvēseliskajiem vieni — baiļu dēļ, citi — cerību dēļ. Par tukšajiem sapņiem lai pietiek ar teikto. Pats nosaukums ir trāpīgs nevis tāpēc, ka visi guļošie to redz, — jo arī pravietisks sapnis ir guļošo darbs, — bet tāpēc, ka tukšs sapnis darbojas tikai tik ilgi, kamēr ir miegā,[1] bet, miegam beidzoties, izgaist. Turpretim pravietiskais sapnis, kaut arī ir miegā, darbojas vienmēr, jo vērš uzmanību uz nākotnes vēstījumu, un pēc miega tas kļūst iedarbīgs, ierosinot rīcību, — pēc savas dabas tas modina un satrauc dvēseli. Šī iemesla dēļ tam no paša sākuma dots arī vārds — no «eirein», kas nozīmē «runāt»,[2] kā saka dzejnieks:

«Bet patiesību tev es *saku*.»

Un ubagu Itakas ļaudis sauca par Īru,

«jo tas iedams *paziņoja* vēsti, ja kāds kādreiz to lika».[3]

2. Par tiešajiem un alegoriskajiem sapņiem

Turklāt no pravietiskajiem sapņiem vieni ir tiešie, citi — alegoriskie. Tiešie ir tie, kas līdzinās tam, ko tie rāda. Piemēram, kāds, kurš kuģoja, sapņoja, ka cieš kuģa

1 Vārdu spēle: «en-hypnion» burtiski nozīmē «tas, kas miegā» (en hypnō), — tukšais sapnis pastāv tikai miega laikā.

2 Artemidors vārdu «oneiros» (pravietisks sapnis) atvasina no «eirein» — «sacīt, runāt»; standarta tekstā — no «on eirein», «sacīt to, kas ir».

3 Citāti no Homēra «Odisejas»; ubaga Īra vārds šeit saistīts ar to pašu darbības vārdu «eirein» — «sacīt, vēstīt».

Bet tos, kas parādās tiem, kuri ne par ko nerūpējas, un iepriekš vēsta kaut ko no gaidāmā labā vai ļaunā, es saucu par dievu sūtītiem,[1] — tāpat kā Aristotelis, kurš šaubījās, vai sapņošanas cēlonis nāk pie mums no ārienes, no dieva, vai arī tas ir kāds iekšējs cēlonis, kas noskaņo mūsu dvēseli un rada tajā kaut ko, kas tai notiek pēc dabas. Bet es tos saucu par dievu sūtītiem tādā nozīmē, kādā ikdienas valodā tā sauc visu negaidīto.

8. Par laikiem un par to, kā jāspriež

Uz visiem sapņiem, kam nav acīmredzama cēloņa, jāpievērš uzmanība, vienalga, vai tie redzēti naktī vai dienā; jāuzskata, ka nakts no dienas paredzēšanas ziņā neatšķiras, nedz arī vakara krēsla no rīta stundām, — ja vien cilvēks guļ, mēreni paēdis. Jo nemērīga ēšana neļauj redzēt patiesību pat pašā rītausmā.

9. Par paražām

Turklāt kopīgās paražas krietni atšķiras no īpašajām, un, ja kāds to neiemācās, tās viņu pieviļ. Kopīgās paražas ir šādas: godāt un cienīt dievus, — jo nav nevienas cilvēku tautas bez dieviem, tāpat kā nav bez ķēniņa; dažādi ļaudis dievus godā dažādi, bet visi to attiecina uz vienu un to pašu; audzināt bērnus; padoties sievietēm un kopdzīvei ar tām; būt nomodā dienā un gulēt naktī; ēst barību; atpūsties, kad esi noguris; dzīvot pajumtē, nevis zem klajas debess. Tās ir kopīgās paražas. Bet par īpašām mēs saucam arī tautu paražas. Trāķiešiem tetovē dižciltīgos bērnus, bet getiem — vergus;[2] no tiem vieni dzīvo uz ziemeļiem, otri — uz dienvidiem. Un mosinoiki Pontā[3] savienojas publiski un ar sievietēm sapārojas kā suņi, kas pārējiem cilvēkiem tiek uzskatīts par negodu. Zivis ēd visi, izņemot dažus

1 Grieķu «theopempta» — «dievu sūtītie»; Artemidors šo vārdu lieto ne teoloģiskā, bet ikdienas nozīmē — par visu negaidīto.

2 Trāķieši un geti — radu tautas Balkānos un pie Donavas; tetovējums vienai tautai bija dižciltības zīme, otrai — verga zīme.

3 Mosinoiki — cilts Melnās jūras dienvidaustrumu krastā; jau Ksenofonts rakstīja, ka viņi atklāti darīja to, ko citi dara slepeni.

ir, mirušajā. Es pazinu kādu, kas sapņoja, ka no viņa ausīm izaugušas kviešu vārpas, un kviešus, kas no tām bira, viņš uztvēra rokās un savāca; viņš izdzirdēja, ka kļuvis par mantinieku savam brālim, kas bija prom. Mantinieks — vārpu dēļ; bet brāļa — tāpēc, ka arī ausis savā starpā ir kā brāļi. Sapņot, ka ir ēzeļa ausis, ir labi vienīgi filozofiem, jo ēzelis ausis nekustina ātri. Pārējiem tas nozīmē verdzību un mokas. Ja ir lauvas, vilka vai leoparda, vai kāda cita meža zvēra ausis, tas nozīmē, ka apmelojuma dēļ pret tevi kals viltu un ka to, kas pienākas dzirdei, tu uztversi ar redzi. Līdzīgi par citiem dzīvniekiem jāspriež atbilstoši katra dabai. Bet sapņot, ka acis ir pie ausīm, nozīmē kļūt aklam un to, kas pienākas redzei, uztvert ar dzirdi.

27. Par uzacīm

Biezas un kuplas uzacis ir labas visiem, jo īpaši sievietēm. Jo viņas skaistuma dēļ pat krāso uzacis melnas. Tādām tās vēsta prieku un labklājību. Bet plikas uzacis paredz ne tikai pašu bezdarbību, bet arī gaidāmās sēras: jo sena paraža ir sērās noskūt uzacis.

28. Par acīm

Asi redzēt ar acīm visiem vienlīdz nozīmē labu. Bet vāja redze vēsta naudas trūkumu, jo arī acīm ir «akmentiņi»[1]; un bezdarbību, jo tie, kam vāja redze, mazāk redz to, kas viņiem pie kājām. Tam, kam ir bērni, tas nozīmē, ka bērni saslims. Jo acis līdzinās bērniem: tās ir tikpat mīļas, tās ir ķermeņa ceļveži un vadoņi, tāpat kā bērni, kad vecāki kļūst veci. Bet sapņot, ka abas acis kļuvušas aklas, nozīmē bojāeju sapņotāja bērniem, brāļiem un vecākiem. Bērniem — iepriekš teiktā dēļ; brāļiem — tāpēc, ka arī acis savā starpā ir brāļi; vecākiem — tāpēc, ka arī acis ir cēlonis tam, ka mēs redzam gaismu, tāpat kā vecāki. Un to zaudēšana nozīmē līdzīgo zaudēšanu. Bet sapņot, ka kļūsti akls, ir labi tam, kas sēž važās, tam, ko kāds tur varmācīgi, un tam, kas ir ļoti nabags. Pirmais neredzēs ļaunumu ap sevi; otrs iegūs tādus, kas viņam kalpos: jo pie akla nāk ne mazums

1 Grieķu «psēphoi» — gan acu zīlītes, gan skaitīšanas akmentiņi, ar kuriem rēķināja naudu; tāpēc acis Artemidoram saistās ar naudu.

42. Par pleciem

Plati un muskuļoti pleci ir labi visiem, izņemot tos, kas ir važās vai cietumā. Jo, nozīmēdami vīrišķību un sekmes, tikai šiem tie ir slikti: viņi ilgāku laiku pacietīs ciešanas, it kā pleci spētu tās izturēt. Bet ja pleciem kaut kas notiek, tie nozīmē pretējo iepriekš teiktajam. Bieži tas nozīmē arī brāļiem nāvi vai slimību: jo arī pleci savā starpā ir brāļi.

43. Par krūšu kurvi un krūtīm

Vesels un nesavainots krūšu kurvis ir labs. Ja tas ir spalvains, pat ja biezi apaudzis matiem, vīriešiem tas ir labi un ienesīgi, bet sievietēm pareģo atraitnību: jo tās dzīvo nolaidīgāk un apaug ar matiem, kad nav klāt tā vīra, kura dēļ tās kopj savu ķermeni. Krūtis bez jebkādas vainas ir labas. Ja tās šķiet lielākas, saglabājot samērīgumu un pievilcību, tās nozīmē ieguvumu reizē ar bērniem un mantu. Bet ja tām kas notiek un tās ir it kā čūlainas, tās nozīmē slimību. Ja tās nokrīt — nāvi sapņotāja bērniem; ja bērnu nav, tās vēsta trūkumu. Bieži tās nozīmē arī sēras, jo īpaši sievietēm: jo viņas sērās saplosa arī savas krūtis. Zīdītājai, ja viņai ir bērns, sapnis piepildīsies pie bērna, ko viņa baro. Ja ir daudz krūšu, tas nozīmē to pašu, ko sapnis, ka esošās kļuvušas lielākas; bet sievietei — arī laulības pārkāpšanu. Ja kāds paziņa ievaino krūtīs, tas nozīmē, ka dzirdēsi bēdīgas ziņas no kaut kurienes, ja sapņotāji ir veci ļaudis; bet jauniem — gan vīriešiem, gan sievietēm — tas nozīmē mīlestību.

44. Par rokām

Stipras un skaistas rokas nozīmē sekmes, it īpaši amatniekiem un tiem, kas pelna iztiku, dodot un ņemot. Bet tam, kas baidās tikt saistīts, šis sapnis nav bez bažām. Tagad runāšu par rokām pa daļām. Lai kas notiktu ar augšdelmiem, tas nozīmē sēras. Lai kas notiktu ar apakšdelmiem, tas atrauj no darbiem, kas ir rokās, un atņem kalpotājus. Esmu dzirdējis kādu šajās lietās lietpratīgu vīru sakām ko tādu, kas man patīk, jo es atklāju, ka tas saskan ar notikumu iznākumu. Ja kādam šķiet,